

УДК 343.98

*В. П. Хомутенко
науковий співробітник
Одеського науково-дослідного
експертно – криміналістичного центру МВС України,
к.е.н., професор
м. Одеса
homutenko-vera@ukr.net*

*А. В. Хомутенко
к.е.н., доцент
доцент кафедри фінансів
Одеського національного економічного університету
м. Одеса
E-mail: 24.06.alla@gmail.com*

*В. Ф. Світлоока
завідувач лабораторії ЕТ та АВД
Одеського науково-дослідного
інституту судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Одеса*

*Д. В. Мотигін
завідувач відділу економічних досліджень
Одеського науково-дослідного
експертно – криміналістичного центру МВС України,
м. Одеса*

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ
ЭФФЕКТИВНОСТИ СУДЕБНО-ЭКСПЕРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

**THEORETICAL-METHODICAL APPROACHES TO ASSESS THE
EFFECTIVENESS OF THE COURT-EXPERT ACTIVITIES**

Статтю присвячено дослідженню теоретико-методичних підходів до оцінювання ефективності судово-експертної діяльності науково-дослідних інститутів (установ) судової експертизи. Визначено критерії та здійснено групування показників ефективності судово-експертної діяльності, пов'язаної з організаційно-управлінським та науково-методичним й інформаційним забезпеченням, виконанням судовими експертами експертиз та надання висновку, з підбором й підготовкою судово-експертних кадрів. Обґрунтовано використання комплексного інтегрального показника для оцінювання ефективності судово-експертної діяльності та виявлення впливу кожного напрямку діяльності науково-дослідних інститутів (установ) судової експертизи на ефективність в цілому.

Статья посвящена исследованию теоретико-методических подходов к оценке эффективности судебно-экспертной деятельности научно-исследовательских институтов (учреждений) судебной экспертизы. Определены критерии и сгруппированы показатели эффективности судебно-экспертной деятельности, связанной с организационно-управленческим, научно-методическим и информационным обеспечением, выполнением судебными экспертами экспертиз и предоставления заключения, с подбором и подготовкой судебно-экспертных кадров. Обосновано использование комплексного интегрального показателя для оценки эффективности судебно-экспертной деятельности и выявления влияния каждого направления деятельности научно-исследовательских институтов (учреждений) судебной экспертизы на эффективность в целом.

Introduction. In the theory of expertise there is no comprehensive concept of evaluating the effectiveness of court-expert activity in general and the work of a court expert in particular, the corresponding conceptual apparatus of "court-expert efficiency" has not been fully developed and systematized, theoretical and normative criteria and indicators to assess its effectiveness have not been

formed. This made it an expedient to conduct a study aimed at determining the criteria and indicators for evaluating the effectiveness of court expertise. Purpose. The purpose of the work is to theoretically justify and develop methodological recommendations related to the formation of a system of criteria and indicators for evaluating the effectiveness of court-expert activity. Results. The article is devoted to the exploration of theoretical and methodological approaches to the evaluation of the effectiveness of the court-expert scientific research institutes (institutions). Criteria have been defined and indicators of effectiveness of court-expert activity have been grouped that related to organizational-managerial, scientific-methodological and informational support, execution of a court experts expertise and providing an conclusion, with selection and training of court- experts. Conclusion. The use of a complex integral indicator to evaluate the effectiveness of court-expert activity and to identify the impact of each direction of activity of research institutes (institutions) of court expertise on the effectiveness as a whole is substantiated.

Ключові слова: судово-експертна діяльність, ефективність, результативність, якість, дієвість

Ключевые слова: судебно-экспертная деятельность, эффективность, результативность, качество, действенность

Keywords: court-expert activity, efficiency, effectiveness, quality, efficiency

ВСТУП

Судово-експертна діяльність являє собою діяльність уповноважених суб'єктів, що спрямована на надання експертних послуг з метою забезпечення правосуддя об'єктивними та достовірними результатами досліджень. До уповноважених суб'єктів відносять: науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України; науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України; експертні служби

Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України, а також судових експертів, які не є працівниками зазначених установ.

Діяльність уповноважених суб'єктів у сфері судової експертизи регламентується процесуальним законодавством та Законом України «Про судову експертизу». Станом на 01.06.2019 р. судові експертизи в Україні здійснюють 11595 атестованих судових експертів [1]. Офіційна статистика щодо загальної кількості виконаних ними судових експертиз в нашій країні відсутня. Разом з тим, згідно звітів Міністерства юстиції України судовими експертами, які не є працівниками уповноважених установ, у 2018 році було складено 24259 (у 2017 – 34113) висновків, із яких: 5572 (у 2017 – 9709) висновків судових експертиз та 18687 (у 2017 – 24404) висновків експертних досліджень [2]. Однак, визначити ефективність судово-експертної діяльності лише за кількістю складених висновків не надається за можливе, оскільки ефективність є багатоаспектним і складним економічним поняттям.

Наукові дослідження у сфері судово-експертної діяльності проводили такі вітчизняні та іноземні учені: Т. В. Аверьянов, І. А. Алієв, В. Д. Арсен'єв, С. Ф. Бичкова, Р. С. Белкін, А. І. Вінберг, А. В. Дулов, А. А. Ейсман, А. В. Іщенко, Н. І. Клименко, Ю. Г. Корухов, В. М. Куйбіцький, Н. Т. Малаховський, М. В. Салтевський, М. Я. Сегаєв, І. В. Пирогов, О. Р. Россинська, А. Р. Шляхов. Водночас, у теорії експертології відсутня цілісна концепція оцінки ефективності судово-експертної діяльності загалом і роботи судового експерта зокрема, не в повній мірі розроблено та систематизовано відповідний понятійний апарат «ефективності судово-експертної діяльності», не сформовано теоретичні та нормативні критерії й показники для оцінки її ефективності. Це обумовило доцільність проведення дослідження, спрямованого на визначення критеріїв і показників оцінювання ефективності судово-експертної діяльності.

МЕТА РОБОТИ полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці методичних рекомендацій, пов'язаних із формуванням системи критеріїв і показників оцінювання ефективності судово-експертної діяльності.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи стали наукові праці провідних вітчизняних учених, практикуючих юристів та судових експертів, вітчизняні нормативно-правові акти. При проведенні дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, за рахунок систематизації та узагальнення поглядів науковців визначено сутність поняття «ефективність». За допомогою методу логічного узагальнення визначено критеріальний апарат до оцінювання ефективності судово-економічної діяльності.

РЕЗУЛЬТАТИ

Вивчаючи питання оцінювання ефективності судової експертизи, відзначимо, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі дане питання розглядається в основному через призму оцінювання якості висновку експерта [3-8]. Безперечно, висновок експерта, що є самостійним джерелом доказів (ч. 2 ст. 84 КПК України), підлягає оцінюванню на предмет його якості суб'єктами доказування – особою, яка проводить дізнання, слідчим, прокурором, судом. Однак, на нашу думку, такий підхід не дозволяє комплексно оцінити ефективності судово-експертної діяльності, зокрема експертної діяльності науково-дослідних інститутів (установ) судових експертиз (далі – НДІ(У)СЕ).

Кожний, з визначених на рис.1 видів судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ, потребує окремих економічних критеріїв та показників оцінювання їх ефективності.

Аналіз вітчизняних наукових здобутків показує, що складність здійснення оцінювання ефективності судово-експертної діяльності, пов'язана з відсутністю чітко визначених критеріїв і показників та усталеної методики, яка б заслуговувала на довіру достовірністю отриманих результатів. Крім

того, недостатньо розробленими у науковому та практичному плані залишаються питання понятійного апарату: ототожнення понять «критерії», «показники», а також «ефективність», «результативність», «якість», «дієвості», що також призводить до різних концептуальних підходів до наукових розробок методик оцінювання ефективності судово-експертної діяльності.

Як відомо, судово-експертна діяльність НДІ(У)СЕ об'єднує різні напрямки діяльності в сфері судової експертизи (рис. 1).

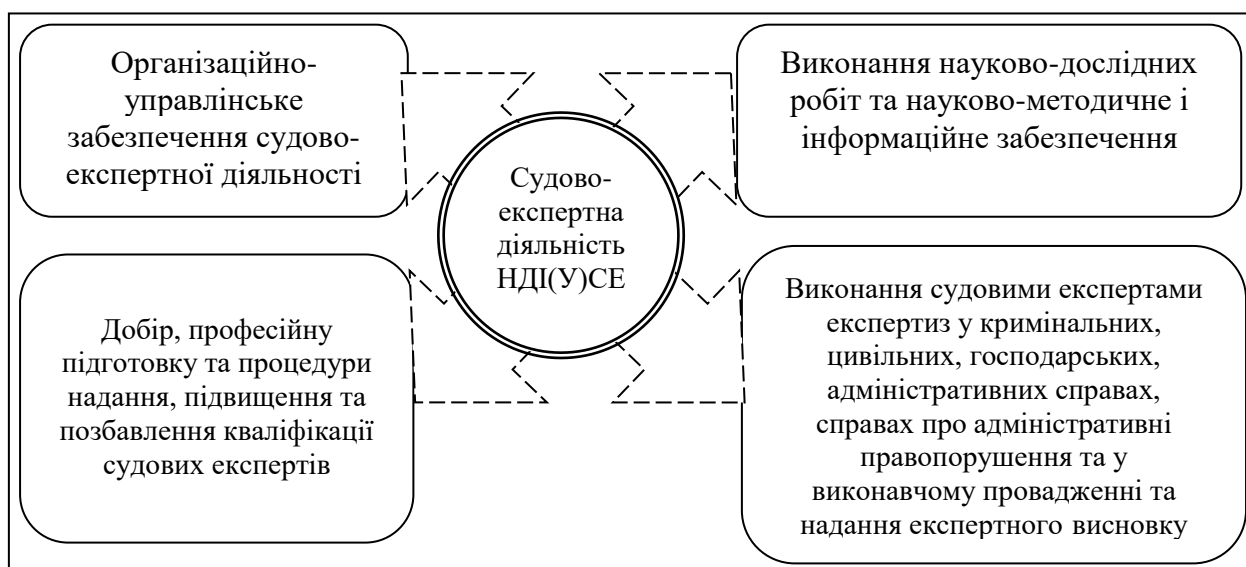

Рис. 1. Види судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ [складено автором]

Доцільно зазначити, що у великому тлумачному словнику сучасної української мови визначено поняття «критерій» як «підстава для оцінки, визначення кваліфікації чогось; мірило істинності, вірогідності людських знань, їх відповідності об'єктивній дійсності; ознака чи сукупність ознак» і «показник» – як «свідчення, доказ, ознака чогось; наочні дані про результати роботи, якогось процесу, дані про досягнення в чому-небудь; кількісна характеристика властивостей виробу; явище або подія, на підставі яких можна робити висновок про перебіг якого-небудь процесу» [9, с.588,с. 1024] Отже, показник виступає як співвідношення окремого до загального. Крім того, показники характеризують внутрішній зміст судово-експертної

діяльності, який оцінюється при визначенні ефективності судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ.

Стосовно поняття «ефективність», то найбільш розповсюдженим в економічній літературі є тлумачення його економічної категорії, яка відображає співвідношення між одержаними результатами та витраченими на їх досягнення ресурсами [10-12]. В юридичній літературі «ефективність» розглядається як ступінь досягнення мети правових приписів [13-14], або як ступінь досягнення мети закону при максимальній економії матеріальних ресурсів, енергії, часу [15]. Низка науковців притримуються думки, що ефективність – це результативність, якість, дієвість [16-18]. Разом з тим, розмежування понять «результативність» та «ефективність» надано у ДСТУ ISO 9000:2007. Так, результативність (effectiveness) визначається як ступінь реалізації запланованої діяльності та досягнення запланованих результатів, а ефективність (efficiency) – це співвідношення між досягнутим результатом і використаними ресурсами [19]. Як бачимо в даному документі результативність близька за значенням до цільового підходу у розумінні ефективності, що ще раз підтверджує близькість цих понять, але не тотожність.

На нашу думку, ефективність судово-експертної діяльності варто розглядати і відповідно визначати: окремо в розрізі кожного виду судово-експертної діяльності та комплексно із застосуванням показників результативності, дієвості, якості, економічності.

У таблиці 1 наведено класифікацію критеріїв та показників щодо оцінювання ефективності судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ, пов'язаної з організаційно-управлінським забезпеченням цієї діяльності, виконанням судовими експертами експертиз та надання висновку, їх науково-методичним забезпеченням, підбір і підготовка судово-експертних кадрів.

Таблиця 1

Класифікація критеріїв та показників оцінювання ефективності у розрізі напрямків судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ [складено автором]

Критерії	Показники оцінки ефективності у розрізі напрямків судово-експертної діяльності НД(У)СЕ			
	Організаційно-управлінське забезпечення судово-експертної діяльності	Стан виконання науково-дослідних робіт науково-методичним забезпеченням	Добір, професійну підготовку та процедури надання, підвищення та позбавлення кваліфікації судових експертів	Виконання судовими експертами експертиз та надання висновку
1.Ефективність організаційної структури управління	Коефіцієнт раціональності структури; коефіцієнт рівня керованості; коефіцієнт надійності структури управління; коефіцієнт оперативності, співвідношення кількості лінійного та функціонального персоналу	-	-	-
2.Ефективність управління персоналом	Коефіцієнт плинності; коефіцієнт абсентеїзму; коефіцієнт кількісної та якісної укомплектованості; коефіцієнт; питома вага витрат на підбір, підготовку та перепідготовку судових експертів	-	Коефіцієнт плинності; коефіцієнт кількісної та якісної укомплектованості; коефіцієнт; питома вага витрат на підбір, підготовку та перепідготовку судових експертів	-
3.Ефективність науково-дослідних робіт (НДР) та науково-методичного забезпечення	-	Коефіцієнт продуктивності НДР; коефіцієнт впроваджених НДР; коефіцієнт новизни НДР; коефіцієнт економічної ефективності НДР; коефіцієнт когнітивною ефективністю НДР	-	Коефіцієнт наукової діяльності судового експерта
4.Ефективність виконання судовими експертами експертиз та надання висновку	-	Коефіцієнт наукової діяльності судового експерта	-	Коефіцієнт результативності роботи судового експерта; коефіцієнт дієвості; коефіцієнт якості виконання судових експертиз; коефіцієнт продуктивності; коефіцієнт окупності

Доцільно зауважити, що статика і динаміка показників ефективності у розрізі напрямків судово-експертної діяльності є неоднозначною та

різноспрямованою. Для вирішення цієї проблеми нами пропонується використання комплексного інтегрального показника ефективності судово-експертної діяльності, який агрегує у своєму складі, в якості елементів, відповідні часткові інтегральні показники. Розрахунок часткових інтегральних показників оцінювання ефективності за кожним напрямком судово-експертної діяльності здійснюється за групою показників за формулою:

$$K_j = \sum_{i=1}^n (L_i * A_i) \quad (1)$$

де: K_j - інтегральний коефіцієнт ефективності за j -тим критерієм напрямку судово-експертної діяльності;

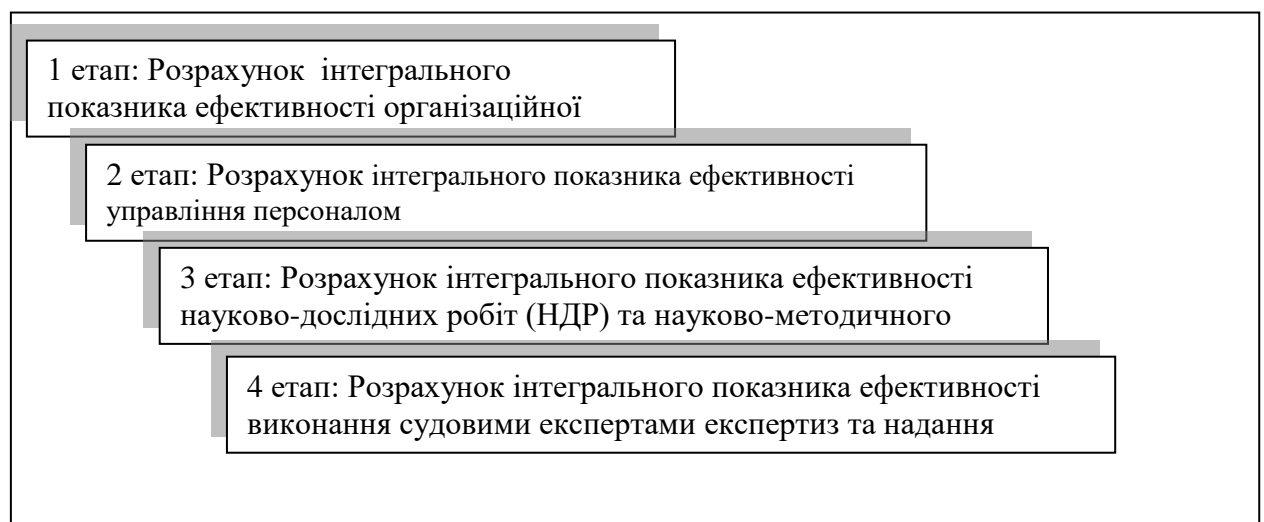
L_i - значення i -го показника групи відповідно до j -го критерію напрямку судово-експертної діяльності;

A_i - коефіцієнт вагомості i -го показника у сукупності (визначається методом експертних оцінок)

n - кількість показників, які входять до групи.

Розрахунок часткових інтегральних показників ефективності дає можливість проаналізувати певний напрямок судово-експертної діяльності в динаміці минулих років і зробити висновок щодо намічених тенденцій та розробити комплекс заходів, спрямованих на усунення недоліків й удосконалення певного напрямку діяльності.

Алгоритм розрахунку комплексного інтегрального показника ефективності судово-економічної діяльності НДІ(У)СЕ здійснюється в п'ять етапів (рис. 2.).

5 етап: Розрахунок комплексного інтегрального показника оцінювання ефективності судово-експертної діяльності

Рис. 2. Алгоритм розрахунку комплексного інтегрального показника ефективності судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ [складено автором]

Перший етап розрахунку комплексного інтегрального показника включає розрахунок інтегрального показника ефективності організаційної структури управління НДІ(У)СЕ, який включає низку показників, що характеризують таку ефективність (табл. 2).

Таблиця 2

Методика розрахунку показників ефективності організаційної структури управління судово-експертною діяльністю НДІ(У)СЕ [складено автором за даними 20]

№ з/п	Найменування показника	Спосіб розрахунку
1.	Коефіцієнт раціональності структури ($K_{рс}$)	$K_{рс} = 1 - Pф / Pос,$ $K_{рс} = 1 - Aф / Aмс,$ де: $Pф$, $Pос$ – кількість підрозділів в апараті управління фактично і відповідно до нормативів; $Aф$, $Aмс$ – кількість працівників апарату управління фактично і згідно з типовою структурою
2.	Рівень керованості (K_n)	$K_n = U_n / Уф,$ де: U_n – норма керованості, $Уф$ – фактична кількість підлеглих у керівника
3.	Коефіцієнт надійності структури управління ($K_{над}$)	$K_{над} = 1 - K_n / K_{заг},$ де: K_n – кількість нереалізованих управлінських рішень, $K_{заг}$ – загальна кількість прийнятих управлінських рішень
4.	Коефіцієнт оперативності ($K_{опер}$)	$K_{опер} = K_{р.п.т.} / K_{р.заг.},$ де: $K_{р.п.т.}$ – кількість управлінських рішень, виконаних з порушенням термінів; $K_{р.заг.}$ – загальна кількість управлінських рішень.
5.	Співвідношення кількості лінійного та функціонального персоналу (K_c)	$K_c = A_{лк} / A_{фк},$ де: $A_{лк}$ – кількість лінійних керівників, $A_{фк}$ – кількість працівників функціональних служб

Показники оцінювання ефективності, наведені у табл. 1, у сукупності визначають адаптивні можливості організаційної структури управління судово-експертною діяльністю з урахуванням наявного потенціалу НДІ(У)СЕ.

Другий етап розрахунку комплексного інтегрального показника включає визначення показників ефективності управління персоналом НДІ(У)СЕ, із використанням коефіцієнтів: плинності; абсентеїзму; кількісної та якісної укомплектованості; питомої ваги витрат на підбір, підготовки та перепідготовки судових експертів; питомої ваги працівників управління в загальній кількості працівників тощо.

У таблиці 3 наведений порядок розрахунку лише окремих показників оцінювання ефективності управління персоналом НДІ(У)СЕ. Разом з тим, процедура оцінювання враховує: визначення, систематизацію та використання відповідної кількості показників, що всебічно характеризують якість управління персоналом НДІ(У)СЕ.

Таблиця 3

Порядок розрахунку показників ефективності управління персоналом НДІ(У)СЕ [складено автором за даними 21]

№	Найменування показника	Спосіб розрахунку
1	Коефіцієнт плинності (Кп.кадрів)	$K_{п.кадрів} = Ч_в / Ч_р$ де: $Ч_в$ – число працівників, звільнених за всіма причин за даний період ; $Ч_р$ – середньооблікова кількість працівників за той же період
2	Коефіцієнта абсентеїзму (Кабс)	$Кабс = P_{пг} / P_г$ де: $P_{пг}$ – загальне число пропущених годин; $P_г$ – загальне число робочих годин за графіком
3	Коефіцієнт кількісної та якісної укомплектованості персоналу (К уком)	$К_{уком} = Ч_{се} / Ч_р$ де: $Ч_{се}$ – кількість атестованих судових експертів за даний період; $Ч_р$ – середньооблікова кількість працівників за той же період
4	Питома вага витрат через навчання нового співробітника (Вс)	$Вс = З_о \times Д_і \times К_і$ де: $З_о$ – загальні витрати на навчання нових співробітників за звітний період; $Д_і$ – надмірна плинність кадрів; $К_і$ - коефіцієнт плинності за звітний період
5.	Питома вага працівників управління в загальній	$К_{упр} = Ч_{ну} / Ч_р \times 100\%$ де: $Ч_{ну}$ – кількість управлінського складу працівників;

кількості працівників, $(K_{упр}) \%$	$Ч_p$ – середньооблікова кількість працівників за той же період
---------------------------------------	---

Третій етап розрахунку комплексного інтегрального показника включає визначення показників економічної та когнітивної ефективності науково-дослідних робіт (далі – НДР) і науково-методичного забезпечення судових експертиз із використанням коефіцієнтів: продуктивності НДР; впроваджених НДР; новизни НДР; економічної ефективності НДР; когнітивної ефективності НДР (табл. 4).

Таблиця 4

Методика розрахунку окремих показників ефективності НДР і науково-методичного забезпечення судових експертиз [складено автором за даними 22-23]

№	Найменування показника	Спосіб розрахунку
1	Коефіцієнт продуктивності НДР ($K_{прод.ндр}$)	$K_{прод.ндр} = V_{кошт} / Ч_p$ де: $V_{кошт}$ – загальна кошторисна вартість НДР тис. грн.; $Ч_p$ – середньооблікова кількість працівників за той же період
2	Коефіцієнт впроваджених НДР ($K_{впров.ндр}$)	$K_{впров.ндр} = Oф / Oпл$ де: $Oф$ – фактичний обсяг впроваджених НДР; $Oпл$ – плановий обсяг НДР за весь період дії, згідно із тематичним планом
3	Коефіцієнт новизни НДР ($K_{нов}$)	$K_{нов} = АП / Oф$ де: $АП$ – число завершених робіт, за якими одержані авторські свідоцтва та патенти на винаходи; $Oф$ – фактичний обсяг виконаних завдань НДР згідно з тематичним планом
4.	Коефіцієнт економічної ефективності НДР ($K_{ек.е}$)	$K_{ек.е} = \Sigma E / \Sigma B_{ндр}$ де: ΣE – сума реального економічного ефекту, якій отримано від впровадження результатів НДР за рік; $\Sigma B_{ндр}$ – загальна сума витрат на НДР за рік
5.	Коефіцієнт когнітивною ефективність НДР ($K_{ке}$)	$K_{ке} = \Sigma НР / Ч_p$ де: $\Sigma НР$ – загальна кількість наукових робіт: монографій, публікацій у фахових виданнях та у періодичних виданнях, що входять до переліку науково-метричних баз даних «Scopus», підручників та навчальних посібників, словників та довідників, тез; $Ч_p$ – середньооблікова кількість працівників за той же період

Доцільно зазначити, що когнітивна ефективність НДР має першочергове значення для підвищення якості судових експертиз, вона пов'язана з написанням нових методичних рекомендацій до проведення

судових експертиз та наукових робіт (монографій, статей, підручників та навчальних посібників, словників і довідників), що ґрунтуються на наукових досягненнях у НДР, проведенням конференцій, семінарів, круглих столів із широким залученням судових експертів.

Четвертий етап розрахунку комплексного інтегрального показника включає визначення показників ефективності виконання судових експертиз та надання висновку експертами, який урахує коефіцієнти: результативності, дієвості, якості роботи судового експерта та інших показниках (табл. 5).

Таблиця 5

Методика розрахунку окремих показників ефективності виконання судових експертиз та надання висновку експертами [складено автором за даними 24-25]

№	Найменування показника	Спосіб розрахунку
1.	Коефіцієнт результативності роботи судового експерта (Кр)	$K_p = P_v / P_n$ де: P_v – кількість вирішених експертом питань; P_n – кількість поставлених питань на вирішення експерта
2.	Коефіцієнт дієвості роботи судового експерта (Кд)	$K_d = C_r / V_e$ де: C_r – кількість судових рішень про повернення коштів до бюджету; V_e – кількість наданих експертом висновків
3.	Коефіцієнт якості виконання судових експертиз (Кя)	$K_y = (E_v - E_{vp}) / E_v + W_e$ де: E_v – кількість виконаних експертиз (шт); E_{vp} – кількість експертиз на які є скарги замовників, адвокатів, по яким є повторні чи додаткові експертизи; W_e – кількість повідомлень про відмову в проведенні експертиз
4.	Коефіцієнт продуктивності роботи судового експерта (Ки)	$K_i = E_v / N$ де: E_v – кількість виконаних експертиз (шт); N – норма виконання експертиз на місяць (шт)
5.	Коефіцієнт окупності роботи судового експерта (Ко)	$K_o = \Sigma S / M G$ де: ΣS – оплачених рахунків за виконанні експертом роботи; $M G$ – місячна заробітна плата судового експерта
6.	Коефіцієнт наукової діяльності судового експерта (Кн)	$K_n = (d_1 + d_2 + d_3 + d_4 + d_5) / N_z$ де: d_1 – захист кандидатської дисертації; d_2 – захист докторської дисертації; d_3 – наукове керівництво кандидатською дисертацією (офіційно затверджене); d_4 – наукове консультування здобувачем наукового ступеня доктора наук (офіційно затверджене нормочасів); d_5 – наукове

		керівництво бакалаврами, магістрантами, що проходять практику в судово-експертних установах; Nz– місячна норма робочого часу (тривалість робочого дня x кількість робочих днів – скорочення тривалості робочих днів на передодні святкових та не робочих днів)
--	--	--

П'ятий етап передбачає визначення узагальненого комплексного інтегрального показника ефективності судово-експертної діяльності, який розраховується із застосуванням методу «середнього арифметичного» шляхом розділення суми усіх часткових інтегральних показників оцінки, визначених за j-тим критерієм напрямку судово-експертної діяльності на загальну кількість критеріїв ефективності:

$$K_{\text{заг}} = \sum_{j=1}^n \frac{K_j}{m} \quad (2)$$

де: m – кількість критеріїв ефективності по напрямкам судово-експертної діяльності;

$K_{\text{заг}}$ – комплексний інтегральний показник ефективності судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ

Узагальнюючий комплексний інтегральний показник оцінювання ефективності судово-експертної діяльності дає можливість виявити вплив кожного напрямку діяльності на її ефективність в цілому та оцінити діяльність НДІ(У)СЕ в порівняльному вигляді.

Висновок і пропозиції. За результатами проведеного дослідження було встановлено відсутність єдиних комплексних науково-методичних підходів до оцінювання ефективності судово-експертної діяльності, що обумовило необхідність розробки методики визначення критеріїв й показників, які групувано за напрямками судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ. Практична цінність розробленої системи показників та узагальнюючого комплексного інтегрального показника ефективності полягає в тому, що у взаємозв'язку вони дозволять оцінити ефективність судово-експертної діяльності НДІ(У)СЕ з позиції усіх напрямків діяльності,

визначити умови підвищення її ефективності, виявити проблеми та негативні чинники впливу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Реєстр судових експертів / Міністерство юстиції України. URL: <http://rase.minjust.gov.ua> (дата звернення: 08.11.2019).

2. Інформація щодо судових експертів, які не є працівниками державних спеціалізованих установ за 2018 рік / Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua/m/informatsiya-schodo-sudovih-ekspertiv-yaki-ne-e-pratsivnikami-derjavnih-spetsializovanih-ustanov-za-2018-rik-stanom-na-01042019> (дата звернення: 08.11.2019).

3. Кофанов А.В. Деякі аспекти проблематики підготовки судових експертів, їх взаємодії з керівництвом та оцінка проведених ними досліджень. *Криміналістичний вісник*. Київ. 2013. № 2 (20). С. 107-115.

4. Орлов Ю.К. Заключение эксперта и его оценка (по уголовным делам): учебное пособие. Москва: Юрист, 1995. 64 с

5. Щербаковський М.Г. Деякі питання оцінки висновку експерта. *Правничий часопис Донецького університету*. 2002. № 1 (7). С. 57 - 61.

6. Кравчук Т.О. Оцінка висновку експерта та його доказове значення в адміністративному судочинстві України. *Інноваційні рішення у сучасній економіці*. 2016. № 6 (6). С. 1-13

7. Климчук М.П. Інформаційна цінність висновку експерта, як джерела доказів у кримінальній справі. *Правова інформатика*. 2011. № 3-4 (31). С. 81-88.

8. Клименко Н.І. Висновок експерта як джерело доказу в судочинстві. *Експертне забезпечення розслідування окремих видів злочинів: матеріали наук.-практ. Конф. (Київ, 31 бер. 2011 року.)*. Київ, 2001. С. 73-76.

9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.

10. Габор С.С. Ефективність як економічна категорія. *Інноваційна економіка*. Тернопіль. 2012. № 7. С. 14–17
11. Череп А.В., Стрілець Є. М. Ефективність як економічна категорія. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1727> (дата звернення: 08.11.2019).
12. Мочерний С.В. Основи економічних знань. Київ: Академія, 2000. 303 с.
13. Самощенко Н.С. О понятии эффективности правовых наук. Ученые записки. Москва: ВНИИСЗ, 1969. С. 19-24.
14. Михайленко О., Пасечко З. Про роль прокуратури у підвищенні ефективності координації діяльності щодо боротьби зі злочинністю. *Вісник прокуратури*. Київ. 2008. № 5(83). С. 37-44.
15. Самощенко И.С, Никитинский В.И. Некоторые проблемы методологии изучения эффективности правовых норм. *Проблемы социологии права*. Вильнюс, 1970. вып.1. С. 34-45.
16. Павленко И.Г. Подходы к определению экономической сущности понятия “эффективность”. *Экономика и управление*. 2006. №1. С. 35–38
17. Рябкова О.В. Сутність результативності та ефективності діяльності підприємства. URL: http://mevhnu.com/load/2013/7_konkurentnij_potencial_pidприємства_metodi_ta_mekha-nizmi_pidvishhennja/37-1-0-246 (дата звернення: 08.11.2019).
18. Сметанюк О.А. Етимологія категорії «ефективність управління організацією». *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 8. С. 136-140
19. ДСТУ ISO 9000:2007. Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів. URL: https://dbn.at.ua/_ld/11/1128_432_iso9000-1-.pdf (дата звернення: 08.11.2019).
20. Герасименко І.М. Оцінка ефективності системи управління підприємства в контексті організаційного розвитку. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2011. №4.

URL: http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2011_4/Gerasimenko_411.htm.

(дата звернення: 08.11.2019).

21. Ходикіна І.В. Підходи до оцінки ефективності управління персоналом. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2015. Вип. 2(4). Ч. 2. С.115-120

22. Касич А.О., Ілющенко Б.М. Показники та критерії якості роботи науково-дослідної установи. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2992/1/20161115_502.pdf (дата звернення: 08.11.2019).

23. Методика оцінки ефективності науково-дослідних робіт / В.А.Карпов, Т.С. Корольова, А.З.Підгорний. Одеса: ОДЕУ. Ротапринт, 2005. 19 с.

24. Костін О.Ю., Хомутенко В.П., Хомутенко А.В. Окремі аспекти кадрового забезпечення інституту судових експертів. *Економіка, фінанси, право*. 2019. № 7. С.26-32.

25. Хомутенко В.П. Теоретичні підходи до оцінки ефективності судової економічної експертизи. Науково-практичне видання. *Вісник ОНДІСЕ*. Вип. № 5, 2019. С. 346-349.

1. Register of court-experts / Ministry of Justice of Ukraine. URL: <http://rase.minjust.gov.ua>. (in Ukrainian).

2. Information on court-experts who are not employees of specialized state institutions for 2018 / Ministry of Justice of Ukraine. URL: <https://minjust.gov.ua/m/informatsiya-schodo-sudovih-ekspertiv-yaki-ne-e-pratsivnikami-derjavnih-spetsializovanih-ustanov-za-2018-rik-stanom-na-01042019>. (in Ukrainian).

3. Kofanov A.V. Some aspects of the preparation of forensic experts, their interaction with management and the evaluation of their research. *Forensic Bulletin*. Kyiv. 2013. №. 2 (20). P.107-115. (in Ukrainian).

4. Orlov Yu.K. Expert opinion and assessment (in criminal matters): a training manual. Moscow: Lawyer, 1995. 64 p. (in Russian).

5. Shcherbakovskyi M.H. Some questions assess the expert's opinion. Law Journal of Donetsk University. 2002. № 1 (7). P. 57 - 61. (in Ukrainian).

6. Kravchuk T.O. Evaluation of expert opinion and its probative value in the administrative proceedings of Ukraine. Innovative solutions in today's economy. 2016. № 6 (6). P. 1-13. (in Ukrainian).

7. Klymchuk M.P. The informational value of an expert's opinion as a source of evidence in a criminal case. Legal Informatics. 2011. №. 3-4 (31). P. 81-88. (in Ukrainian).

8. Klymenko N.I. Expert opinion as a source of evidence in the proceedings. Expert support for the investigation of certain types of crimes: materials of scientific-practice. Conf. (Kyiv, March 31, 2011). Kyiv, 2001. P. 73-76. (in Ukrainian).

9. The Great Interpretive Dictionary of Modern Ukrainian / Ed. and heads. ed. V.T. Busel. Kyiv: VTF "Perun", 2007. 1736 p. (in Ukrainian).

10. Habor S.S. Efficiency as an economic category. Innovative economy. Ternopil. 2012. № 7. P. 14–17. (in Ukrainian).

11. Cherep A.V., Strilets' YE. M. Efficiency as an economic category. An efficient economy. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op1&z=1727> (in Ukrainian).

12. Mochernyy S.V. Fundamentals of economic knowledge. Kyiv: Academy, 2000. 303 p. (in Ukrainian).

13. Samoshchenko N.S. On the concept of the effectiveness of legal sciences. Scientists notes. Moscow: VNYYSZ, 1969. P. 19-24. (in Russian).

14. Mykhaylenko O., Pasechko Z. On the role of the prosecutor's office in improving the effectiveness of coordination of activities in the fight against crime. Procurator's Bulletin. Kiev. 2008. № 5 (83). P. 37-44. (in Ukrainian).

15. Samoshchenko Y.S., Nykytynskyi V.Y. Some problems of the methodology of studying the effectiveness of legal norms. Problems of the sociology of law. Vil'nyus, 1970. Issue 1. P.34-45. (in Russian).

16. Pavlenko Y.H. Approaches to the definition of the economic essence of the concept of “efficiency”. *Economics and Management*. 2006. № 1. P. 35–38. (in Russian).

17. Ryabkova O.V. The essence of the effectiveness and efficiency of the enterprise. URL: http://mevhnu.com/load/2013/7_konkurentnij_potencial_pidpriemstva_metodi_ta_mekha-nizmi_pidvishhennja/37-1-0-246. (in Ukrainian).

18. Smetanyuk O.A. Etymology of the category "organizational management effectiveness". *Current problems of the economy*. 2009. № 8. P. 136-140. (in Ukrainian).

19. DSTU ISO 9000: 2007. Quality management systems. Basic terms and glossary. URL: https://dbn.at.ua/_ld/11/1128_432_iso9000-1-.pdf. (in Ukrainian).

20. Herasymenko I. M. Estimation of efficiency of enterprise management system in the context of organizational development *Problems of systematic approach in economy*. 2011. № 4. URL: http://www.nbu.gov.ua/e_journals/PSPE/2011_4/Gerasimenko_411.htm. (in Ukrainian).

21. Khodykina I.V. Approaches to assessing the effectiveness of HRM. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Economy series*. 2015. Vol. 2 (4). Part 2. P.115-120. (in Ukrainian).

22. Kasych A.O., Ilyushchenko B.M. Indicators and quality criteria of the research institution. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2992/1/20161115_502.pdf. (in Ukrainian).

23. *Methods of evaluation of the effectiveness of research work* / V.A.Karpov, T.S. Korol'ova, A.Z.Pidhornyy. Odessa: ODEU. Rotaprint, 2005. 19 p. (in Ukrainian).

24. Kostin O.YU., Khomutenko V.P., Khomutenko A.V. Some aspects of the staffing of the Institute of Forensic Experts. *Economics, finance, law*. 2019. № 7. P.26-32. (in Ukrainian).

25. Khomutenko V.P. Theoretical approaches to assessing the effectiveness of judicial economic expertise. *Scientific and practical publication. Visnyk ONDISE*. № 5, 2019. p. 346-349. (in Ukrainian).